

از: دکتر خسرو مرآت

بمناسبت آغاز سده پنجم پایتختی اصفهان در دوران صفوی

اصفهان - نصف جهان

یکی از قدیمی‌ترین شهرهای ایران است. دلایل عمده که باعث رونق گذشته و امروزه این شهر که یکی از شهرهای بزرگ کشور می‌باشد، عبارتند از:

- مرکزیت آن در کشور.
- قرار گرفتن در کنار زاینده رود که پرآب‌ترین رودخانه داخلی ایران است.
- کوشش و تلاش مردمان این شهر.

مرکزیت آن باعث شده که دوبار بعنوان پایتخت ایران در دوران سلجوقی و صفوی انتخاب گردد. سالی که گذشت ۴۰۰ سال از دوران پایتختی شهر زیبای اصفهان سپری شد.

شاید تا به حال کمتر کسی به مهندسی شهرسازی اصفهان و تاریخچه آن دقت

نموده باشد ولی باید اذعان کرد این شهر به لحاظ معماری و با قدمتی که دارد از نظر مهندسین شهرساز، نه تنها فوق‌العاده ارزشمند بوده بلکه یک الگوی زنده شهرسازی ایرانی الاصل است که بدست معماران برجسته ایرانی ساخته شده است و در حقیقت می‌توان گفت که پایه‌گذار شهرسازی امروز جهان محسوب می‌شود.

ایجاد میدان بزرگ اصفهان، خیابان چهارباغ، بسیاری از میادین و باغهای دولتی که مورد استفاده همگان بوده. هر یک از امتیازات ویژه شهرسازی برخوردار بوده و مورد توجه اروپائیان قرار گرفته‌اند. بعضاً این سبکها بعنوان یک الگو در شهرسازی آنان بکار رفته است. از لحاظ جمعیت این شهر همواره از جمعیت متغیری برخوردار بوده چنانچه براساس نوشته جهانگردان، سیاحان و اطلاعات دولتی، جمعیت اصفهان در چهار صد سال پیش یعنی در دوره صفویه (زمان شاه عباس) که پایتخت ایران شده بتدریج توسعه یافته و در زمان شاه صفی به رقم یک میلیون نفر بالغ گردیده است. جمعیت این شهر در اواخر صفوی رو به کاهش رفته و نزدیک به ۷۰۰۰۰۰ نفر تخمین زده شده است و بعد از حمله افغان و کشتار و فرار و بیماری و گرسنگی شهر بحالت تقریباً غیر مسکونی درآمده و تعداد جمعیت آن تا ده هزار نفر تقلیل یافته است. در زمان نادر تغییری در وضع جمعیتی این شهر بوجود نیامده اما در زمان کریم خان زند که آرامش به کشور رو به بازگشت نهاد، افزایش نسبی جمعیت حاصل و جمعیت شهر حدود ۳۰۰۰۰ نفر برآورد شده است. جمعیت این شهر در ۱۵۳ سال پیش، ۶۰۰۰۰ نفر و تا سال ۱۲۷۵ به یک صد هزار نفر افزایش یافته است. این شهر که در آن صنایع سبک و سنگین بسرعت رو به توسعه است و با افزایش بهداشت و درمان و پیشگیری از مرگ و میر بخصوص با گسترش برنامه‌های ایمن سازی و مهاجرت دایماً در حال تغییر و تحول بوده و براساس نتایج سرشماریهای عمومی موجود در سالهای ۱۳۳۵، ۱۳۴۵، ۱۳۵۵ به ترتیب جمعیتی برابر با ۲۰۴۵۹۸، ۴۲۴۰۴۵، ۶۶۱۵۱۰ نفر و در سال ۱۳۶۵ جمعیت شهر اصفهان به زمان پایتختی خود رسیده و به رقم ۹۸۶۷۵۰ بالغ گردیده، که این رقم بدون در نظر گرفتن شهرکهای اقماری است. مردمان این شهر از سطح فعالیت

چشمگیری برخوردارند و در نگهداری شهر اصفهان با دیدنیهای متعددی که مورد توجه جهانگردان می‌باشد همواره کوشا می‌باشند. این مرکز عمده جمعیتی کشور علاوه بر معماری و شهرسازی سهم قابل ملاحظه‌ای در سایر زمینه‌های هنری از قبیل نقاشی، کاشی‌کاری، خطاطی، ادبیات، منسوجات و امثالهم دارد. امید است که آبادانی آن فزاینده و مستمر باشد.

منابع:

آمار جمعیتی از کتب ایرانی و اروپایی و با در نظر گرفتن وضعیت شهر اصفهان تهیه گردیده است.

CHARDIN, CURYON, THAMSON, SENEY, STMAL

ADRIEN, BALBI, ALMANACH DE GOTHAL

ABREGE DE GEOGRAPHI HOUTON SHUNDLER.

NOUVEAU LAROUSSE ILLUSTRÉ

اطلاعات زمان فارچاریه

مرکز آمار ایران

سازمان ثبت احوال کشور

